

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย¹

ระบบการเรียนรู้ใหม่ไปให้พ้นวิกฤติแห่งยุคสมัย

NEW LEARNING SYSTEM TO OVERCOME THE CRISIS OF THE AGE

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ผู้เขียน

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, 2550

94 หน้า 80 บาท

หนังสือเล่มนี้เขียนโดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี คงไม่มีใครไม่รู้จัก และคงไม่มีใครจะปฏิเสธที่จะเรียนรู้แนวคิดของอาจารย์ หนังสือทุกเล่มของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นหนังสือที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นหนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งที่บุคลากรทางการศึกษาคควรอ่านในยุคที่เรากำลังมีการปฏิรูปการศึกษา เพียงหน้าปกของหนังสือที่เขียนไว้ว่า “จุดระเบิดพลังสร้างสรรค์มหาศาลเพื่อแลกเปลี่ยนผ่านสังคมสู่ความร่มเย็นเป็นสุข” หรือ เมื่อพลิกไปที่ปกหลังของหนังสือเขียนไว้ว่า “สังคมไทยยึดติดรูปแบบมากกว่าสาระ คนอยากได้ยศตำแหน่งมากกว่าอยากทำหน้าที่ อยากได้ปริญญามากกว่าเรียนรู้ สมรรถนะของชาติจึงตกต่ำอย่างน่ากลัวว่า จะไม่สามารถเผชิญกับอนาคตที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ระบบการศึกษาในปัจจุบันนอกจากไม่ตระหนักรู้และแก้ไขความร้ายแรงของการขาดศีลธรรมพื้นฐานของสังคมแล้ว กลับยังเป็นบ่อเกิดของการขาดศีลธรรมเสียเองด้วย” เพียงแค่ปกหน้าและปกหลังเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทำทนายในการติดตามอ่านหนังสือเล่มนี้ หนังสือเล่มนี้เกิดจากความบังนดาลใจในชีวิตของศาสตราจารย์ระพี สาคริก ที่ว่า ชีวิตคือการศึกษ การศึกษาคือชีวิต หากเราสามารถจัดการศึกษาไม่แยกส่วนจากชีวิตได้ทุกคนก็จะสามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้

เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ หัวข้อแรกคือ **โลกวิกฤติเพราะการศึกษาทั้งชีวิต** หัวข้อนี้ได้กล่าวถึงปัญหาของการศึกษาในปัจจุบันที่เอาตำราเป็นที่ตั้ง ทำให้ไม่สามารถเผชิญกับสถานการณ์ความเป็นจริงของสังคม สถานการณ์ที่สลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ การเรียนรู้ที่ดี ตัวตั้งของการเรียนรู้คือชีวิตจริงในสถานการณ์จริง หัวข้อที่ 2 **ชีวิตวัฒนธรรม** มีคำนิยามคำว่า **ชีวิต** ที่น่าสนใจ ชีวิตคือการอยู่รอด การอยู่ร่วมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ ยังชี้บอกให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่แท้จริงว่าการเรียนรู้ควรจะเรียนรู้ในฐานวัฒนธรรม หรือในวิถีชีวิตร่วมกัน และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็น

¹ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย

เครื่องมือเพื่อให้เข้าใจความจริงชัดขึ้น ตีขึ้น และมีประโยชน์มากขึ้น การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอยู่กับความรู้ว่าความจริงคืออะไร ความดีคืออะไร และสรุปส่งท้ายที่น่าสนใจคือ ความเป็นมนุษย์อยู่ที่การมีความดี การศึกษาจะต้องพัฒนาความเป็นมนุษย์ หัวข้อถัดมาคือ การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน มีสาระที่น่าติดตามเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เข้าใจแนวคิดต่างๆ ที่จะทำให้เราเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นตัวตนของคนทุกคน อาทิ การศึกษาจะต้องทำให้คนทั้งหมดมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ มีความมั่นใจเป็นพลังอันเข้มแข็งของชาติ ความรู้ในตัวคนมีฐานอยู่ในวัฒนธรรม ความรู้ในการตำราเป็นตัวประกอบ ความเป็นชุมชนและประชาสังคม การจัดการความรู้ ซึ่งเป็นหัวข้อที่จะทำให้เราเรียนรู้ในการเคารพศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นมนุษย์ หัวข้อที่ 4 **จิตตปัญญาศึกษา** เป็นหัวข้อที่น่าสนใจอย่างยิ่งในยุคปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน ในขณะที่โลกวิกฤติอย่างรุนแรงจนไม่มีวิธีการอื่นใดแล้วที่จะช่วยให้หายวิกฤติ นอกจากมนุษย์จะต้องเกิดจิตสำนึกใหม่ แล้วมีการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ในองค์กรและในสังคม ซึ่ง ศ.นพ. ประเวศ วะสี ได้เขียนไว้ว่า ควรทำความเข้าใจและเห็นคุณค่าของจิตตปัญญาศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ในแนวนี้ให้มากที่สุด หัวข้อที่น่าสนใจถัดมาคือ **ใช้การจัดการเป็นอภิปัญญา** มีประโยคหลักที่น่าสนใจและทำความเข้าใจคำพูดที่ว่า “การจัดการทำให้สิ่งที่เป็นไปได้ เป็นไปได้ (Management makes the impossible possible)” อะไรคือ อภิปัญญา หัวข้อต่อมาคือ **ระบบการเรียนรู้ที่ครบวงจรเพื่อยกระดับสมรรถนะของมนุษย์และผล 5 ประการ** จากระบบการเรียนรู้ครบวงจรที่ยกระดับสมรรถนะของมนุษย์ วัฏจักรทางปัญญา จากดินสู่ฟ้า ความรู้ที่ลอยอยู่ในอากาศ สูญญากาศ หัวข้อสุดท้าย **วิถี ระเบียบ ศาคริก** อาจารย์ระเบียบ ศาคริก เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่คนทั้งหลายให้ความเคารพ อาจารย์ได้ตอบคำถามหนังสือ “คนเราควรทำอะไร” อาจารย์ตอบว่า “ทำอะไรก็ได้ที่ชอบ การทำอะไรที่ชอบจะทำให้มีความสุข แล้วพยายามทำให้ประณีต ความประณีตจะเป็นความงามที่มาพัฒนาจิตใจของตนเองแล้วพยายามให้เข้าใจลึกซึ้งๆ แล้วมันก็จะไปเจอกันเอง” สรุปสุดท้ายของหัวข้อนี้อีกคือ ศาสตราจารย์ระเบียบ ศาคริก คือตัวอย่างคนที่เข้าถึงความจริง ความดีและความงาม และนี่คือ วิธีการของระเบียบ ศาคริก ที่น่าเรียนรู้เพื่อมาใช้ในการเรียนรู้ของตนเองและนำไปสอนเพื่อให้คนอื่น ๆ ได้เรียนรู้ตนเองและรู้ว่าคนเราควรทำอะไร

นอกจากหัวข้อเนื้อหาสาระต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วยังมีภาคพิเศษ ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาที่มีเรื่องที่น่าสนใจเรียนรู้ คือ เห็นช้างทั้งตัวก็เดินต่อไปได้ การดำเนินการต่อไป การเคลื่อนไหว ประชาชาติ

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย

เพื่อสร้างจินตนาการใหม่เกี่ยวกับการศึกษา ปฏิรูปให้ระบบการศึกษาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมไทย สนับสนุนการศึกษาทางเลือก ระบบการศึกษาที่เปิดประตูสู่สังคม กระบวนการของวิทยาศาสตร์ บูรณาการ ปฏิรูปการผลิตครู ปฏิรูปการศึกษาทั้งจังหวัดทุกจังหวัด สื่อเพื่อการศึกษา เครื่องมือในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา **สรุปส่งท้าย** หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่เหมาะสมสำหรับบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ควรค่าแก่การอ่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นแนวทางที่จะเรียนรู้เพื่อใช้เป็นข้อคิด แนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการจัดการศึกษา เรียนรู้ตัวเองและเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นคน